

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»
КАФЕДРА UNESCO З НАУКОВОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ НАУКОВОЇ ОСВІТИ

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
8–11 грудня 2021 року*

Київ
2021

I-57 **Інноваційні практики наукової освіти** : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 8–11 грудня 2021 р.). – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021 – 570 с.

У збірник увійшли статті та тези учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні практики наукової освіти», метою якої є: дослідження проблематики, перспектив і способів впровадження наукової освіти, популяризація інноваційних практик.

Роботи учасників присвячені основним тематичним напрямам конференції:

- Інновації в освіті наукового спрямування: міжнародний досвід та світові тенденції
- Наукова освіта в Україні: розробка та впровадження інноваційних проєктів, програм, методик та технологій
- STEM та STEAM-освіта: сучасні тенденції та перспективи
- Музейна педагогіка як інноваційна педагогічна технологія
- Інформаційно-освітній простір: застосування інноваційних цифрових технологій

Видання призначене для науковців, управлінців освітньої галузі, викладачів закладів вищої освіти та педагогічних працівників усіх ланок системи освіти, магістрантів і студентів.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

ЗМІСТ

Аббасова Т. О. Розвиток системного мислення в процесі комплексного вивчення української мови	9
Адаменко А. М. STEAM-освіта як шлях інтеграції навчальних предметів	15
Антонюк А. М. Виховання ціннісного ставлення до земельних ресурсів студентів вищих навчальних аграрних закладів	20
Апостолова-Возниця О. О. Формування культурного світогляду здобувачів освіти засобами музейної педагогіки	21
Артюх С. О. Pozoomні уроки	23
Атаманчук В. П. Наукова освіта у світлі трансдисциплінарності	26
Бабійчук С. М., Томченко О. В. Супутниковий моніторинг Землі – інноваційна практика наукової освіти в лабораторії ГІС та ДЗЗ в НЦ «Мала академія наук України»	28
Базілевська А. Г. Діяльнісний підхід у вивченні математики	30
Базюк Л. В., Галіпчак Х. Ю. Розвиток фахових компетентностей здобувачів освіти під час виконання індивідуальних завдань навчально-дослідницького спрямування	31
Баштан Н. В., Михайлик Л. В. Впровадження інноваційних технологій у Новій українській школі	33
Биков В. О. Метод решіток передбачень та варіативного прогнозування в організації науково-дослідницької діяльності Полтавської обласної МАН	38
Білик Ж. І., Шаповалов Є. Б., Шаповалов В. Б., Усенко С. А. Інструментарій запровадження STEM-підходу в освітній процес	44
Білокопита І. І. STEAM-освіта у дошкільному закладі	46
Боднар О. С., Марусіна Ю. В. Прийняття рішень в управлінні процесом профілактики і протидії булінгу	48
Борщевська Л. В. Форми організації самостійної роботи з використанням інноваційних методів навчання на уроках біології та хімії	51
Брода А. В., Шукатка О. В. Інноваційні технології на уроках фізичної культури	55
Бурлаєнко Т. І., Швачко А. В. Використання методики «економічний коворкінг» на шляху формування підприємницької грамотності молодого науковця	57
Вакуленко Н. В. STEAM-освіта як спосіб оволодіння здобувачами освіти ключовими компетентностями та наскрізними лініями на уроках англійської мови	59
Варламова Ю. В. Використання методів музейної педагогіки в освітньому процесі ліцею	62
Василенко В. М. STEAM-освіта в сучасній українській школі	64
Василинина О. М. Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому процесі: основні можливості та перспективи	67
Василюк О. М. Структура розвитку рівня здоров'язбережувальної компетентності засобами цифрових технологій	68
Ваховська Т. О. Застосування мультимедійних технологій (документ-камери) на уроках іноземної мови	71
Величко Т. М. Хакатон як проектна технологія в освітньому процесі	75
Верболович А. Л. Формування позитивної навчальної мотивації здобувачів освіти шляхом впровадження у професійну діяльність педагога методів ейдетики	79
Веренич Л. В., Погорілий І. О. Формування критичного мислення здобувачів освіти на заняттях української мови	86
Виповська Л. О. Громадянська освіта як один з пріоритетних напрямків роботи школи	88
Відлацька О. С. Формування коучингової компетентності керівника гуртка в освітньому середовищі сучасного закладу позашкільної освіти	91
Вовченко О. А. Методи нейролінгвістичного програмування у роботі з підлітками з особливими освітніми потребами: міжнародний досвід	93
Гайдаєнко С. П. Методичні основи побудови корекційно-превентивних програм	97
Гальченко М. С. Епістемологічний зміст наукової освіти	99
Ганаба С. О. Самоорганізація особистості як умова якісної освіти	102

- Отже, своєрідними сходинками пізнання світу дитиною дошкільного віку у STREAM-освіті можуть бути такі:
- створюємо емоційний образ об'єкту за допомогою живопису, музики, танцю, літератури;
 - взаємодоповнюємо та порівнюємо враження від творів мистецтва, активізуємо власний досвід дитини;
 - переходимо від емоційного образу об'єкту до наукового.

Важливою умовою оптимізації педагогічної діяльності колективу дошкільного закладу є розвиток креативності вихователів, їх готовність й здатність до інноваційної діяльності. Робота з педагогами з впровадження STREAM-освіти в дошкільному закладі має набути нового імпульсу у зв'язку з оновленням змісту, форм і методів освіти дітей. Це спонукатиме вихователів не лише освоювати нову інформацію, а й досягати нових результатів у навчально-виховній роботі, оволодівати новою системою оцінювання елементарних форм життєвої компетентності малюків, зокрема випускників дошкільного закладу. Говорячи про педагогічний колектив, ми виходимо з розуміння його як об'єднання особистостей з власним поглядом на життя, неоднаковою системою цінностей, різним за широтою та змістом кругозором, особливостями типу нервової системи, уподобаннями та здібностями. Перед адміністрацією закладу постає питання як створити колектив однодумців, щодо використання нового інтеграційного підходу у навчанні та вихованні дошкільників - STREAM-освіти. Серед розмаїття методів та прийомів потрібно обрати свій шлях методичного супроводу педагогів і це завдання кожного закладу дошкільної освіти на майбутнє.

Тому основними завданнями сучасного педагога ЗДО є:

- створити в закладі відповідне ігрове середовище;
- забезпечити предметне наповнення ігрового середовища;
- викликати у дітей бажання самостійно гратись та працювати із предметним наповненням;
- формувати логічне мислення дітей, будувати ланцюжок послідовності власних дій.

За допомогою STREAM-освіти вихователь має більше можливостей направити у правильне русло здібності обдарованої дитини. А предметне наповнення ігрового середовища має бути різноманітним, щоб виявити та розвивати здібності кожної дитини, яка є учасником виховного процесу, адже у кожного є свій талант.

Оже, підґрунтям для розвитку пізнавальних здібностей дошкільнят є розвиток сенсорних, пізнавальних та творчих здібностей. Ці здібності допомагають дітям будувати ланцюжок послідовності дій, аналізувати дії, експериментувати, конструювати тощо. Саме це забезпечує програма STREAM-освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. К.Крутій, І.Грицишина STREAM-освіта дошкільників // Дошкільне виховання, 2016 №1.
2. І.Стеценко STREAM-освіта: техніка + мистецтво // Дошкільне виховання, 2016 № 12.
3. Сухенко І., «Використання LEGO – конструювання в освітньому процесі ДНЗ». /І. Сухенко // Вихователь-методист дошкільного закладу . -- 2012. – № 2. – с. 15-17.
4. К.Крутій. Едьютейнмент: навчання як розвага // Дошкільне виховання, 2017 № 1.
5. Маричева О. Б., «STREAM-освіта в дошкільному закладі. Система роботи з формування у дітей інженерного мислення». Навчально-методичний посібник /О.Б. Маричева, – Вінниця: ММК, 2017. 47с.
6. Крутій К. Сучасне заняття та освітні ситуації // Дошкільне виховання. – 2016. – №9. – С.6-10.
7. «Базовий компонент дошкільної освіти» Інтернетресурси.

УДК: 371.11:74

Боднар Оксана,

Доктор педагогічних наук, професор,

Професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Bodnarotern@ukr.net

Марусіна Юлія,

Магістрант групи зМУНЗ-21 спеціальності 073 Менеджмент

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСОМ ПРОФІЛАКТИКИ І ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ

Розглядаються основні теоретичні та практичні проблеми прийняття рішень в управлінні процесом профілактики та протидії булінгу. Окреслено рішення щодо алгоритму дослідження. Наведено деякі приклади управлінських рішень на основі інформації, отриманої під час діагностики можливих проявів булінгу.

Ключові слова: булінг, протидія і профілактика булінгу, управлінські рішення.

The main theoretical and practical problems of decision-making in the management of the process of prevention and counteraction to bullying are considered. The decision on the research algorithm is outlined. Some examples of

management decisions based on information obtained during the diagnosis of possible manifestations of bullying are given.

Key words: bullying, counteraction and prevention of bullying, management decisions.

Для керівника закладу освіти важливе місце мають інструменти прийняття рішень, які не тільки є механізмом розв'язання проблем, але й дають змогу йому вдосконалювати свої компетентності. В. Маслов та ін. вважають, що «під управлінським рішенням слід розуміти одну з управлінських функцій, яка спрямована на моделювання наступної діяльності, визначення її мети, завдань, засобів та часу реалізації з урахуванням можливостей, умов і особливостей діяльності керівників та виконавців. В залежності від його повноти, обґрунтованості і конкретності виконання залежить якість кінцевого результату діяльності» [3].

Хоча сам процес прийняття рішень та його ефективність, як стверджують дослідники, залежить також від інтуїції менеджера, все ж моделювання алгоритму не може обійтись від знань керівника щодо специфіки цілого процесу моделювання рішень. Зміст і структура рішень залежить від багатьох факторів: призначення рішень; концепції управління; складності проблем; принципів управління закладом; якості і повноти інформації тощо [2, с. 47]. Розглянемо змістові аспекти в алгоритмі прийняття рішень щодо профілактики та протидії випадків булінгу у закладі загальної середньої освіти.

Нормативні засади протидії булінгу визначено такими документами, як: «Конвенція про права дитини», Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», листи МОН України. Серед інтернет-ресурсів легко можна знайти інформацію про види булінгу, наприклад [1]. Однак, незважаючи на достатньо великий спектр наукових досліджень щодо причин і наслідків булінгу, проблема прийняття рішень у сфері профілактики та протидії цьому явищу у практиці управління закладом освіти ще невичерпана.

Знущення є найбільш руйнівною проблемою для учнів та одним з найбільш стресових факторів, пов'язаних з навчанням. Тому важливо управляти процесом профілактики та протидії булінгу. Для цього було прийнято рішення на нараді при директору, що варто часто діагностувати ситуації та мікроклімат в учнівських колективах. Отже, для того щоб унеможливити насильство та створити безпечне освітнє середовище у Тернопільському технічному ліцеї було проведено анонімне опитування ліцеїстів I-IV курсів щодо виявлення та оцінки проявів булінгу. Реалізація рішення щодо діагностики булінгу – непросте завдання, оскільки зазвичай булінг між дітьми відбувається за відсутності контролю дорослих у місцях, де діти залишаються без нагляду, тобто часто є непомітним. Тому важливо використовувати спеціальні методи діагностики, які спроможні окреслити загальну картину соціально-психологічного клімату в закладі освіти. Для отримання інформації у технічному ліцеї було проведено групову діагностику серед I – IV курсів. В опитуванні взяли участь 113 ліцеїстів із 147. Таким чином, було охоплено 77% від загальної кількості. Середовище ліцею є специфічним, тут навчаються 179 учнів, з них 143 хлопці і 36 дівчат. У закладі працює 22 педагогічні працівники.

Експериментальне дослідження складалось з чотирьох етапів. *Перший* – діагностика статусної структури учнівського колективу (2 групи); *другий* – оцінювання ставлення учнів до проявів булінгу; *третій* – вивчення рівня адаптації першокурсників; *четвертий* – виявлення рівня розуміння шкідливості насильства та потреби протидії у педагогів.

Перші рішення стосувались рішень, які прописували кроки проведення мікродослідження щодо управління процесом попередження та протидії булінгу, серед них:

1. Укладання плану процедурних кроків.
2. Опрацювання літератури щодо типів особистості, структурної організації колективу, консультування з психологом.
3. Визначення основних компонентів структури учнівського колективів, яка буде піддаватись дослідженню..
4. Розробка інструментів діагностики.
5. Інструктаж з учителями, які залучені до проведення дослідження статусної структури колективу.
6. Інструктування членів експертної групи та підготовка документального забезпечення.
7. Обумовлення однакових умов та процедури проведення анкетування.
8. Вивчення отриманих результатів, обробка та їх узагальнення.
9. Обговорення результатів.
10. Укладання узагальнюючих таблиць та діаграм.
11. Проведення бесід з учнями та вчителями для підтвердження достовірності результатів.
12. Оприлюднення результатів перед педагогами.
13. Перегляд плану роботи, планів кураторів та прийняття корективних рішень (внесення змін в перспективний та річний плани роботи ліцею).

На одному етапі проводились соціометричне дослідження, в якій брали участь 17 учнів, серед яких були виділені учні за статусом: «Зірки»; «Прийняті»; «Неприйняті»; «Ізольовані». В даному випадку: «зірками» 4 студентів; «прийняті» – 7; «неприйняті» – 4; «ізолювані» – 1.

На основі аналізу результатів дослідження були прийняті такі рішення:

1. Запровадити в групах заходи: колективні привітання з днем народження учнів; спільні поїздки-екскурсії пам'ятними місцями, походи; спільне відвідування концертів, вистав; спільне проведення святкових днів.

2. Провести для педагогів тренінги щодо розвитку умінь формувати гуманні взаємини з учнями.

3. Організувати діагностику компетентності вчителя щодо врахування індивідуальних особливостей учнів.

Важливим матеріалом для прийняття рішень було анкетування учнів. Серед опитаних ліцеїстів лише третина були свідками або жертвами булінгу. Незначні негативні прояви булінгу були в усіх групах. Булінг проявлявся через зневагу, приниження один одного, насмішки, брутальний стиль розмови, свідками були учнів, що відображено на рис.1.

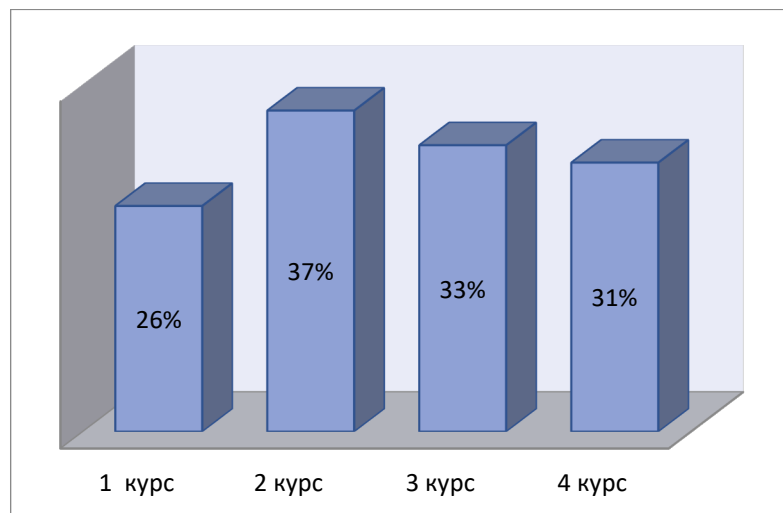

Рис.1. Діаграма «Свідки та жертви булінгу».

Серед способів булінгу у ліцеїстів перше місце посідають насмішки та ігнорування. Також більшість ліцеїстів вказували, що вони не відчували ні психічного, ні фізичного насилля, але при цьому зазначали один або більше методів булінгу, які інші учні використовували до них. Це може пояснюватися тим, що це були поодинокі несистематичні випадки, що не є характерним для власне булінгу. Наступна низка рішень торкалась розв'язання таких проблем: Чи потрібно запровадити відеоспостереження за по цілій території навколо ліцею? Скільки разів на місяць Ви заходите на сайти, не пов'язані з навчанням? Чи шукаєте Ви і закачуєте ігри та фільми в Інтернеті? Чи вважаєте Ви це безпечним? Як Ви вважаєте, чому Інтернет-простір може бути небезпечним? В чому виражається, на Вашу думку, повага до прав іншої людини? Що не можна говорити своїм друзям і знайомим? Які риси характеру повинні бути притаманні студентам, щоб вони ніколи не ображали і не піддавали цькуванню інших людей? Як би Ви діяли, коли б побачили, що Ваших друзів принижують, або наносять фізичну шкоду? Чи вважаєте себе достатньо сильним, щоб відстоювати свою позицію у розмові з друзями? Які наслідки може мати булінг для людини, яка стала жертвою насильства? Які причини, з Вашої точки зору, стимулюють появу жорстокого ставлення людей один до одного? Що треба робити в ліцеї, щоб не допустити цього? Всі ці рішення формувались на педагогічній раді, затверджувались на раді закладу і реалізувались через накази.

Висновки. Отже, прийняття рішень у кожній ситуації управління має свою специфіку і, звичайно, відповідний алгоритм реалізації. Проведені дослідження показали, що у закладі ведеться відповідна постійна робота щодо профілактики та запобігання проявам булінгу. Однак, для підтримки та розвитку інформованості учнів щодо протидії булінгу, запропоновано механізми управління названими процесами, серед яких: діагностика інформованості педагогів, формування інтеграції всіх зацікавлених органів управління у закладі та формування плану роботи у закладі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Види булінгу та кібербулінгу. URL: <https://edu.bullyingstop.org.ua/article/4-> Заголовок з екрану. Дата звернення 14.11.21).
2. Bodnar O. The administrative decision in management of analytical and expert activity in the region. *Studia Zarządzania i Finansów. Zarządanie strategiczne w organizacji*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu/ Poznań – 2017. Nr 12. S.137-146.
3. Маслов В.І., Боднар О.С., Гораш К.В. Наукові основи та технології компетентного управління загальноосвітнім навчальним закладом : монографія Тернопіль : Крок, 2012. 320 с.